

IRIS MURDOCH

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Α. Σ. ΒΥΑΤΤ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΕΦΗ ΤΣΙΡΩΝΗ

δίοπτρα

Περιεχόμενα

Εισαγωγή A.S.Byatt.....	11
Η Καμπάνα.....	29
Βιογραφικό της συγγραφέως.....	537

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

ΣΤΟΝ
ΤΖΟΝ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Η Ντόρα Γκρίνφιλντ άφησε τον άντρα της επειδή τον φοβόταν. Έξι μήνες αργότερα αποφάσισε να γυρίσει σ' αυτόν για τον ίδιο λόγο. Ο απών Πολ, που τη στοίχειωνε με γράμματα και τηλεφωνήματα και ανύπαρκτα πατήματα στα σκαλιά, είχε αρχίσει να είναι μεγαλύτερο βάσανο. Η Ντόρα υπέφερε από τύψεις, και οι τύψεις έφεραν τον φόβο. Τελικά αποφάσισε ότι η καταδίκη της παρουσίας του έπρεπε να προτιμηθεί από εκείνη της απουσίας του.

Η Ντόρα ήταν ακόμη πολύ νέα, αν και όταν σκεφτόταν την ηλικία της, θεωρούσε, αόριστα, πως είχε περάσει πλέον την ακμή της. Καταγόταν από μια μικροαστική λονδρέζικη οικογένεια. Ο πατέρας της είχε πεθάνει όταν εκείνη ήταν εννιά ετών και η μητέρα της, με την οποία ποτέ δεν τα πήγαινε ιδιαίτερα καλά, είχε ξαναπαντρευτεί. Στα δεκαοκτώ της η Ντόρα μπήκε με υποτροφία στη Σχολή Καλών Τεχνών Σλέιντ και φοιτούσε εκεί δύο χρόνια όταν γνώρισε τον Πολ. Ο ρόλος της φοιτήτριας Καλών Τεχνών ταίριαζε στην Ντόρα.

Ήταν πράγματι ο μοναδικός ρόλος που είχε μπορέσει ποτέ να παίξει με την ψυχή της. Ως μαθήτρια ήταν άσχημη και κακομοιριασμένη. Ως φοιτήτρια αφράτεψε κι έγινε ζουμερή σαν ροδάκινο και απέκτησε μικρό, δικό της χαρτζιλίκι, λεφτά που ξόδευε σε πολύχρωμες φούστες και δίσκους τζαζ και σανδάλια. Εκείνη την εποχή, τώρα αδιανόητα μακρινή στο μυαλό της παρά το γεγονός πως δεν είχαν περάσει παρά τρία μόνο χρόνια, ήταν ευτυχισμένη. Η Ντόρα, που είχε ανακαλύψει πολύ καθυστερημένα το ταλέντο της στην ευτυχία, απελπίστηκε ακόμα περισσότερο όταν συνειδητοποίησε ότι δεν μπορούσε να είναι ευτυχισμένη ούτε με τον άντρα της αλλά ούτε και χωρίς αυτόν.

Δεκατρία χρόνια μεγαλύτερός της, ο Πολ Γκρίνφιλντ ήταν ιστορικός τέχνης και μόνιμος συνεργάτης του Ινστιτούτου Κούρτολντ. Προερχόταν από οικογένεια Γερμανών τραπεζιτών και είχε δικά του χρήματα. Είχε γεννηθεί στην Αγγλία και φοιτήσει σε δημόσιο αγγλικό σχολείο, και προτιμούσε να μη θυμάται τη σπουδαιότητα των προγόνων του. Μολονότι δεν άφηνε τα κεφάλαιά του να αραχνιάζουν, δεν μιλούσε για τις μετοχές και τις επενδύσεις του. Πρωτογνώρισε την Ντόρα όταν πήγε στη σχολή της να δώσει μια διάλεξη για τη μεσαιωνική ξυλογλυπτική.

Όταν ο Πολ τη ζήτησε σε γάμο, η Ντόρα είχε δεχτεί χωρίς δισταγμό και για πάρα πολλούς λόγους. Τον παντρεύτηκε για το καλό γούστο και για το διαμέρισμά του στο Νάιτσμπριτζ. Τον παντρεύτηκε για μια κάποια ακεραιότητα και ευγένεια χαρακτήρα που διέκρινε σ' εκείνον. Τον παντρεύτηκε επειδή διέθετε την υπέροχη ιδιότητα να είναι περισσότερο ενήλικας από τους ισχνούς, νευρωτικούς συμφοιτητές της στη Σχολή.

Επίσης, τον παντρεύτηκε και για τα λεφτά του. Τον θαύμαζε και οι περιποιήσεις του την κολάκευαν αφάνταστα. Κάνοντας αυτό που η μητέρα της (η οποία έσκαγε από τη ζήλια της) αποκαλούσε «έναν καλό γάμο», ήλπιζε ότι θα έμπαινε στα ενδότερα της υψηλής κοινωνίας και θα μάθαινε να φέρεται αν και, όταν πήρε την απόφαση, αυτό δεν ήταν κάτι που είχε θέσει ξεκάθαρα στον εαυτό της. Τέλος, τον παντρεύτηκε λόγω της δαιμονισμένης έντασης του πόθου του για εκείνη. Ο Πολ ήταν ένας παθιασμένος και ποιητικός μνηστήρας, κι αυτό το εξωτικό κάτι που υπήρχε σ' εκείνον έδωσε τροφή στη φαντασία της, η οποία είχε λιμοκτονήσει σε όλη τη διάρκεια της μίζερης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής της και η οποία εξακολουθούσε να μένει ανικανοποίητη από τις μάλλον παιδιάστικες και επαρχιώτικες χαρές της φοιτητικής της ζωής. Αν και δεν τα πήγαινε τόσο καλά με την ενδοσκόπηση ώστε να υποφέρει από αισθήματα κατωτερότητας, η Ντόρα δεν είχε θεωρήσει ποτέ πως ήταν κάτι το εξαιρετικό. Το γεγονός ότι κάποιος σαν τον Πολ είχε γυρίσει να την κοιτάξει της προκάλεσε κατάπληξη, κάνοντάς τη να μεταπηδήσει πολύ γρήγορα από την κατάπληξη στην απολαυστική ηδονή που της πρόσφερε η ευκολία με την οποία κατάφερνε να ικανοποιεί αυτό το τόσο εκλεπτυσμένο και καλλιεργημένο άτομο. Δεν αμφέβαλε στιγμή για το αν ήταν ερωτευμένη.

Μόλις παντρεύτηκε και εγκαταστάθηκε στο διαμέρισμα του Νάιτςμπριτζ, εν μέσω της συλλογής μεσαιωνικών ελεφάντινων γλυπτών του Πολ, βάλθηκε να γίνει ευτυχισμένη, και στην αρχή οι κόποι της στέφθηκαν με επιτυχία. Καθώς όμως ο καιρός περνούσε, ανακάλυψε ότι δεν ήταν και τόσο εύκολο όσο είχε φανταστεί να μεταμορφωθεί σε σύζυγο του

Πολ. Την είχε γητέψει το όραμα της καλλιεργημένης Ντόρας· ωστόσο, έπειτα από έναν χρόνο ως κυρία Γκρίνφιλντ, είχε ήδη αρχίσει να βρίσκει το ιδανικό της υπερβολικά δύσκολο στην επίτευξή του, ακόμη και ανεπιθύμητο. Ο Πολ είχε υποθέσει ότι θα εγκατέλειπε αυτοβούλως τις σπουδές της και η Ντόρα το έκανε με σχετική απροθυμία. Τεμπέλα όμως καθώς ήταν, κι αφού έτσι κι αλλιώς στη Σχολή δεν είχε ξεδιπλώσει κανένα ιδιαίτερο ταλέντο, ήταν επίσης ανακουφισμένη. Όντας πλέον με ασφάλεια νυμφευμένος, ο Πολ, οι προγαμιαίες ερωτοτροπίες του οποίου είχαν αναστατώσει τη ρουτίνα της δουλειάς του, επέστρεψε στις μελέτες του με την προσήλωση που τόσο πολύ θαύμαζε η Ντόρα. Τις ατελείωτες ώρες που εκείνος ήταν στο Κούρτολντ ή στο Βρετανικό Μουσείο, είχε άπειρο χρόνο δικό της. Έβαλε σκοπό να κρατάει το διαμέρισμα, στο οποίο δεν τολμούσε να μετακινήσει το παραμικρό, σχολαστικά καθαρό. Έκανε πολύωρες προετοιμασίες για δείπνα με προσκεκλημένους τους φίλους του Πολ· σε τέτοιες περιπτώσεις συνήθως το μαγείρεμα το έκανε εκείνος. Η Ντόρα χαιρόταν αυτές τις συγκεντρώσεις, χωρίς όμως να έχει την αίσθηση πως ήταν αυτό που πραγματικά ήθελε να κάνει. Εκείνη η εξυψωτική αυτοπεποίθηση που είχε αντλήσει στην αρχή από τον έρωτα του Πολ άρχισε να φθίνει. Της φαινόταν ότι ενώ ο Πολ την προέτρεπε να μεγαλώσει, δεν της άφηνε χώρο για να το κάνει. Ήθελε να της τα διδάξει όλα εκείνος, ωστόσο δεν διέθετε ούτε τον χρόνο ούτε την υπομονή. Αν και από φυσικού της αδηφάγος αναγνώστρια γυναικείων περιοδικών και ακαταπόνητη δοκιμάστρια «αξεσουάρ», η Ντόρα δεν ήξερε πια ούτε πώς να ντυθεί. Εγκατέλειψε τις πληθωρικές, ροκ εντ ρολ φούστες και τα σανδάλια. Έπειτα όμως από

κάμποσα ενδυματολογικά παραπτώματα που εκνεύρισαν τον Πολ, αγόρασε κάνα δυο ακριβά σύνολα, τα οποία έβρισκε απίστευτα βαρετά, κι ύστερα σταμάτησε εντελώς να αγοράζει ρούχα. Ούτε της ήταν εύκολο να ξοδεύει χρήματα σε οτιδήποτε άλλο, στοιχειωμένη από την αβεβαιότητά της για το γούστο της. Άρχισε να υποψιάζεται ότι ο Πολ την έβρισκε κομματάκι άξεστη.

Αν και την αγρίευαν, συμπαθούσε τους φίλους του Πολ. Ήταν όλοι πολύ έξυπνοι και πολύ μεγαλύτεροι από εκείνη, και είχαν έξυπνες συμβίες που την αγρίευαν ακόμα περισσότερο. Οι συμβίες την αντιμετώπιζαν με προστατευτική, περιπαικτική συγκατάβαση. Η Ντόρα ανακάλυψε ότι δύο από αυτές νόμιζαν πως είχε υπάρξει μπαλαρίνα, κι αυτό της φαινόταν σημαντικό. Την καλούσαν με τον Πολ στα σπίτια τους, ποτέ της όμως δεν κατάφερε να τις γνωρίσει καλά. Όταν κάποιος από την παρέα, ένας βιολιστής, είχε δείξει πιο προσωπικό ενδιαφέρον για εκείνη και την είχε ρωτήσει για την παιδική της ηλικία, ο Πολ ζήτησε και έγινε εξαιρετικά δυσάρεστος, κι έτσι δεν ξαναείδαν ποτέ τον βιολιστή. Πριν παντρευτούν, ο Πολ την είχε προειδοποιήσει ότι κατά πάσα πιθανότητα θα υπήρχαν καβγάδες· είχε προσθέσει, ωστόσο, ότι στα ζευγάρια που είναι πραγματικά ερωτευμένα, οι καβγάδες ήταν η μισή χαρά του γάμου. Αυτές οι διενέξεις, που άρχισαν σχεδόν αμέσως, δεν έδιναν την παραμικρή χαρά στην Ντόρα. Την εξαντλούσαν, αφήνοντάς της πάντοτε μια γεύση εξευτελισμού.

Η Ντόρα άρχισε να βλέπει συχνότερα τις παλιές παρέες της, και ειδικά τη Σάλι, μια κοπέλα λίγο μικρότερη από την ίδια που σπούδαζε ακόμα στο Σλέιντ. Μισοαπολογητικά, μισοεπαναστατικά, άρχισε να νιώθει πως ήταν ακόμα πολύ

ανώριμη. Παλιά την ενθουσίαζε το γεγονός πως όλοι οι φοιτητές στη σχολή της αποκαλούσαν τον Πολ «κύριο»· τώρα το ίδιο γεγονός φαινόταν να της προξενεί μόνο αναστάτωση. Η Σάλι θα πήγαινε με την παρέα της στον χορό του Σλέιντ και κάλεσε την Ντόρα να πάει μαζί τους. Ο Πολ απεχθανόταν τους χορούς. Έτσι, έπειτα από κάμποσα παρακάλια, τελικά πήγε μόνη της και γύρισε σπίτι στις έξι το πρωί. Η Ντόρα δεν ήταν σε θέση να υπολογίσει με ακρίβεια ούτε την ώρα ούτε οτιδήποτε άλλο. Ο Πολ την υποδέχτηκε με μια σκηνή η βιαιότητα της οποίας κυριολεκτικά την τρομοκράτησε. Από εκείνη τη στιγμή και μετά άρχισε να τον φοβάται. Παρ' όλα αυτά, δεν τον έκρινε. Αντί για την αρετή, αυτό που τη στήριξε εδώ ήταν η αδυναμία της να «βάζει σε κουτάκια» τους άλλους. Έμαθε να καλοπιάνει τον Πολ ή να τον αντέχει βουβά, προστατεύοντας τον εαυτό της, και μολονότι το έλλειμμά της σε αυτογνωσία ήταν προφανές, όταν βρέθηκε απέναντι σε μια τέτοια απειλητική προσωπικότητα, η Ντόρα άρχισε να αποκτά όλο και μεγαλύτερη επίγνωση της ύπαρξής της.

Ο Πολ ήθελε παιδιά, τουλάχιστον ένα, και τα ήθελε με τον ίδιο αποφασιστικό και κτητικό τρόπο με τον οποίο προσέλκυε στη ζωή του όλα τα αντικείμενα του πόθου του. Η έννοια της οικογένειας ήταν ισχυρή γι' αυτόν και διατηρούσε μια προγονική νοσταλγία για την ακεραιότητα και το τελετουργικό του θεσμού. Λαχταρούσε έναν γιο, έναν μικρό Πολ, τον οποίο θα μπορούσε να διδάξει και να ενθαρρύνει και με τον οποίο θα μπορούσε σε βάθος χρόνου να διαλέγεται, ακόμα και να συμβουλευέται ως αντίπαλη διάνοια. Η ιδέα των παιδιών, ωστόσο, δημιουργούσε στην Ντόρα πανικό. Σε καμία περίπτωση δεν ένιωθε έτοιμη γι' αυτά, μολονότι δεν έκανε

καμία απολύτως προσπάθεια να αποτρέψει τη σύλληψη, αντιδρώντας με τη συνηθισμένη παραλυσία που χαρακτήριζε το σύνολο των δοσοληψιών της με τον Πολ. Αν μπορούσε να εξετάσει πιο ψύχραιμα την κατάστασή της, θα ανακάλυπτε ότι ίσως ένας απόγονος να της έδινε την ανεξαρτησία και τη θέση στον κύκλο του Πολ που δυστυχώς τώρα δεν είχε. Ήταν στο χέρι της να γίνει μια αποτελεσματική και ισχυρογνώμων μητέρα, την οποία θα σεβόταν ακόμα και ο Πολ. Ως σύζυγος-παιδί τον εκνεύριζε διαρκώς με τη ζωντάνια για την οποία την είχε παντρευτεί: αναμφίβολα, η μητρότητα θα της πρόσδι-δε μια κάποια απρόσωπη, κληρονομημένη σπουδαιότητα. Η Ντόρα όμως δεν ενδιαφερόταν για πράγματα όπως το γενεαλογικό κύρος και το να αφοσιωθεί μ' αυτόν τον τρόπο στη διαιώνισή του δεν ήταν στη φύση της. Αν και σχεδόν ολοκληρωτικά υπό την επιρροή του Πολ, σαν πλάσμα που ναι μεν υπομένει αδιαμαρτύρητα αλλά διαθέτει εξαιρετική ευελιξία, η Ντόρα βασιζόταν στην επίγνωση της ικανότητάς της για ταχεία διαφυγή. Η προοπτική ότι με το να γίνει δύο άνθρωποι θα αναγκαζόταν να εγκαταλείψει αυτή τη ζωώδη ετοιμότητα ήταν κάτι που δεν μπορούσε να χωνέψει. Δεν το χώνεψε. Αν και, προς μεγάλη ενόχληση του Πολ και των φίλων του, η έκφραση «ας το χωνέψουμε», κληρονομιά της Ντόρας από τα φοιτητικά της χρόνια, εξακολουθούσε να εκστομίζεται συχνά από τα χείλη της, στην πραγματικότητα ήταν ανίκανη επί του παρόντος όχι να χωνέψει, αλλά ούτε καν να αντιμετωπίσει την κατάστασή της.

Η Ντόρα δεν αμφέβαλε ποτέ για τη βιαιότητα του συζύγου της. Ήταν ξεκάθαρη εξαρχής και μάλιστα αποτελούσε ένα από τα χαρακτηριστικά που την είχαν τραβήξει σ' αυτόν.

Ο Πολ διέθετε ένα είδος αρρενωπής εξουσίας που δεν θα μπορούσαν ποτέ να αποκτήσουν οι ανώριμοι συνομήλικοί της. Δεν ήταν ακριβώς ωραίος, είχε όμως πολύ έντονο παρουσιαστικό, με σχεδόν μαύρα, αφυδατωμένα μαλλιά κι ένα σκούρο τσιγκελωτό μουστάκι που έκανε την Ντόρα να τον σκέφτεται σαν Νότιο. Η μύτη του ήταν υπερβολικά μεγάλη και το στόμα του είχε μια τάση προς την τραχύτητα, τα μάτια του όμως ήταν πολύ ανοιχτόχρωμα και φιδίσια και είχαν συγκινήσει κι άλλες καρδιές στο Σλέιντ εκτός από τη δική της. Η Ντόρα είχε δει σ' αυτόν κάτι ορμητικό και λιγάκι αδίστακτο, ειδικά τον καιρό που ήταν πεσμένος στα πόδια της. Είχε απολαύσει τον ρόλο της ανάφτρας και παρ' όλ' αυτά ενδοτικής ερωμένης και ο Πολ την είχε ενθουσιάσει με την αποκάλυψη μιας καλλιεργημένης σεξουαλικότητας κι ενός σφοδρού πάθους που έκανε τους πλατωνικούς εραστές των φοιτητικών ημερών της να φαίνονται ανόητοι. Παρ' όλ' αυτά, τώρα άρχιζε να βλέπει τη δύναμή του με άλλο μάτι. Είχε φτάσει επιτέλους στο σημείο να ενοχλείται από τις βίαιες, αρπακτικές χειρονομίες του που κατέστρεφαν τους ρυθμούς της άνευ όρων παράδοσής της. Κάτι γλυκό και χαρμόσυνο είχε αποχωρήσει από τη ζωή της.

Έπειτα από λίγο η Ντόρα έπαψε να λέει στον Πολ όλα όσα έκανε στη διάρκεια της μέρας της. Έβλεπε φίλους τους οποίους ήξερε ότι εκείνος θα αντιπαθούσε. Ένας από αυτούς ήταν και ο Νόελ Σπενς, ο νεαρός ρεπόρτερ που είχε γνωρίσει κάποια στιγμή τον Πολ και ο οποίος τον λοιδορούσε τόσο ευθύβολα ώστε, παρά τις σφοδρές διαμαρτυρίες της, η Ντόρα άρχισε να νιώθει τον κόμπο μέσα της να ξεσφίγγει. Όχι πως η Ντόρα ενέκρινε τη συμπεριφορά της. Ο πειρασμός, όμως, να δραπετεύσει από το κομψό και απαγορευτικό διαμέρισμα

του Πολ για να πάει να τα πει με τον Νόελ ή τη Σάλι ήταν απλώς ακαταμάχητος. Άρχισε να πίνει όλο και περισσότερο και να το απολαμβάνει. Και τόσο λίγο την ένοιαζε να εξαπατά με επιτυχία τον άντρα της, που ο Πολ δεν άργησε να την υποψιαστεί. Της έστηνε παγίδες μέσα στις οποίες η Ντόρα έπεφτε με τα μούτρα, και τα θυμωμένα λόγια περίσσευαν. Πραγματικά αναστατωμένος, ο Πολ ταλαντευόταν ανάμεσα στη βαναυσότητα και στον συναισθηματισμό μ' έναν τρόπο που η Ντόρα έβρισκε τρομακτικό και αηδιαστικό. Ντροπιασμένη από την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά της, υποσχέθηκε να επανορθώσει. Πλέον, όμως, η ανάγκη της για συναναστροφές όπου μπορούσε να είναι ο εαυτός της είχε γίνει ακατανίκητη. Ανίκανη για συνεπή ή ραδιούργα συμπεριφορά, ακροβατούσε από τη μία τακτική στην άλλη με ειλικρίνεια και ειλικρινή μεταμέλεια.

Έβλεπε όλο και συχνότερα τον Νόελ Σπενς και τον κύκλο των φίλων του, που ήταν όλοι τους άνετοι στην παρέα και σκληροί πότες. Με τρόπο πολύ διαφορετικό από αυτόν που κάποτε επιθυμούσε, άρχισε να αποκτά μια κάποια φινέτσα. Στο σπίτι ο Πολ τη μαστίγωνε με μομφές που η Ντόρα ήξερε πως ήταν δίκαιες. Προσπαθούσε να του εξηγήσει τους λόγους της δυσαρέσκειάς της, το μόνο που κατάφερνε όμως ήταν να τον κάνει ν' αγανακτεί ακόμα περισσότερο με τις ασυναρτησίες της. Ο Πολ ήξερε ακριβώς τι ήθελε. «Θέλω να κάνω τη δουλειά μου και να είμαι παντρεμένος μ' εσένα», της έλεγε. «Θέλω να γεμίζω τη δική σου ζωή όπως γεμίζεις κι εσύ τη δική μου». Η Ντόρα ένιωθε εκφοβισμένη από τον ορμητικό δυναμισμό της αποφασιστικότητάς του και εξευτελισμένη από την πάγια άρνησή του να κατανοήσει τα παράπονά της. Καθώς

δεν ήταν συνηθισμένη να κρίνει με ακρίβεια τους άλλους ή να τους αναλύει, δεν μπορούσε ούτε να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του Πολ ούτε να υπερασπιστεί τον εαυτό της. Τελικά, υπακούοντας στο αίσθημα του μοιραίου που λειτουργούσε μέσα της ως εξυπηρετικό υποκατάστατο εκείνου της ηθικής, τον εγκατέλειψε.

Πρώτα πήγε στη μητέρα της, με την οποία δεν άργησε να μαλώσει. Όταν ο Πολ βεβαιώθηκε ότι η γυναίκα του τον είχε εγκαταλείψει, της έστειλε ένα σχολαστικά ακριβολόγο, πολύ χαρακτηριστικό της ιδιοσυγκρασίας του γράμμα. «Αντιλαμβάνεσαι ότι δεν δεσμεύομαι νομικά, παρ' όλ' αυτά, κανόνισα να μπαίνουν σαράντα λίρες στον τραπεζικό λογαριασμό σου κάθε μήνα ωσότου λογικευτείς και γυρίσεις σ' εμένα. Δεν θέλω να ζεις στη φτώχεια. Από την άλλη μεριά, δεν μπορεί να περιμένεις ότι θα χρηματοδοτήσω αφειδώς τον ηθικό ξεπεσμό και την άξεστη αποχαλίνωσή σου, αυτή τη ζωή που αναμφίβολα θα σε οδηγήσει πολύ σύντομα στη μοιχεία. Έχεις τη μεγάλη τύχη να γνωρίζεις με βεβαιότητα ότι η αγάπη μου για εσένα παραμένει αναλλοίωτη». Η Ντόρα αποφάσισε να αρνηθεί τα χρήματα, τελικά όμως τα δέχτηκε. Μετακόμισε σ' ένα δωμάτιο στο Τσέλσι. Λίγο μετά ξεκίνησε το ειδύλλιο της με τον Νόελ Σπενς.

Τον πρώτο καιρό της απόδρασής της από το Νάιτσμπριτζ και από τη ρουτίνα των βραδινών καβγάδων με τον Πολ, η Ντόρα ένιωθε απίστευτα ανακουφισμένη. Σύντομα ωστόσο συνειδητοποίησε ότι δεν είχε άλλη ζωή στην οποία να μπορεί να δραπετεύσει. Αν και ακαθόριστα, άρχισε να εξαρτάται από τον Νόελ Σπενς, ο οποίος αποδείχτηκε ήπιος, τρυφερός και γεμάτος κατανόηση. «Ελα να μείνεις μαζί μου, γλύκα

μου», της είχε πει, «και να είσαι η αγάπη μου, αρκεί να μην ξεχνάς πως είμαι ο πιο ανεύθυνος άντρας στον κόσμο». Η Ντόρα ήξερε ότι αυτό το τελευταίο το είχε πει μόνο και μόνο για να την ηρεμήσει, παρ' όλ' αυτά, του ήταν ευγνώμων, και πράγματι ηρέμησε. Ζούσε σε ένα κλίμα πλασματικής και αμήχανης ανευθυνότητας, πλάθοντας για τον εαυτό της την εικόνα της επιπόλαιης μποέμ. Το ότι είχε πληγώσει βαθιά τον Πολ προσπαθούσε να μην το θυμάται. Η μνήμη ήταν κάτι μάλλον άχρηστο για την Ντόρα. Αλλά παραήταν συντηρητική για να μη νιώθει οδυνηρά ένοχη και ντροπιασμένη από τη συμπεριφορά της. Πάσχιζε να ανακτήσει την ευθυμία της. Άρχισε να φοβάται ότι ο Πολ θα ερχόταν να την πάρει σέρνοντάς τη διά της βίας ή ότι θα έκανε σκηνή στον Νόελ. Για την ακρίβεια, ο Πολ δεν την κυνήγησε, αλλά εξακολούθησε να τη μέμφεται στα τακτικά εβδομαδιαία γράμματά του. Με μια κάποια απελπισία, η Ντόρα ένιωθε σ' αυτά τα γράμματα τη δύναμη της βούλησής του να επικρέμεται ακλόνητη, όπως πάντα, πάνω από το κεφάλι της. Ήξερε ότι αυτός ο άντρας δεν θα την άφηνε ποτέ. Πέρασε το καλοκαίρι της πίνοντας και χορεύοντας και κάνοντας έρωτα και ξοδεύοντας το επίδομα του Πολ σε πολύχρωμες φούστες και σανδάλια και δίσκους τζαζ. Μετά, στις αρχές Σεπτεμβρίου, αποφάσισε να γυρίσει κοντά του.

Ο Πολ ήταν στην εξοχή από τον Ιούλιο. Σε ένα από τα αναπάντητα γράμματά του της είχε πει ότι δούλευε πάνω σε κάτι τρομερά ενδιαφέροντα χειρόγραφα του δέκατου τέταρτου αιώνα, τα οποία ανήκαν σε ένα αγγλικανικό μοναστήρι στο Γκλόστερσαϊρ. Ήταν φιλοξενούμενος μιας κοσμικής θρησκευτικής κοινότητας που είχε εγκατασταθεί δίπλα στη μονή.

Το μέρος ήταν πανέμορφο. Η Ντόρα, η οποία, αν και συγκινημένη από την αφοσίωσή του, απλώς διέτρεχε βιαστικά τα γράμματα για να δει αν περιείχαν απειλές κι ύστερα τα έσκιζε αμέσως για να μη χρειάζεται να κοιτάζει άλλο τον γραφικό του χαρακτήρα, δεν είχε καταλάβει και πολλά για το μέρος εκτός από το όνομά του. Το μοναστήρι ονομαζόταν Αβαείο Ίμπερ και το σπίτι όπου έμενε ο Πολ Ίμπερ Κορτ. Κι έτσι, ήταν σε αυτή τη διεύθυνση που έστειλε την κοπιώδη επιστολή της, μισομεταμελημένη και μισοθιγμένη, με την οποία ανακοίνωνε στον Πολ την πρότασή της να επιστρέψει κοντά του.

Από τον Πολ έλαβε ταχυδρομικώς ένα ψυχρό, επαγγελματικού ύφους σημείωμα που έλεγε ότι θα την περίμενε την Τρίτη. Η οδηγία ήταν να πάρει το τρένο των 16:56 από τον σταθμό του Πάντινγκτον και να κατέβει σε αυτόν του Πέντελκοτ, όπου θα ερχόταν να την παραλάβει με αυτοκίνητο. Στο γράμμα του εσώκλειε και το κλειδί του διαμερίσματος «για την περίπτωση που είχε χάσει το δικό της». Θα είχε την καλοσύνη να του φέρει το ψάθινο καπέλο του και τα σκούρα γυαλιά του, και επίσης το μπλε σημειωματάριό του που ήταν στο πάνω συρτάρι του γραφείου του; Η Ντόρα, συγκινημένη ήδη από το δικό της γράμμα, δεν ικανοποιήθηκε από την απάντηση – είχε την αίσθηση ότι η κατάσταση απαιτούσε κάτι πολύ πιο ηχηρό. Περίμενε ότι ο Πολ θα έτρεχε στο Λονδίνο να την υποδεχτεί με ανοιχτές αγκάλες, όχι ότι θα τη διέταζε έτσι στεγνά να πάει να τον βρει στην εξοχή. Και πανικοβλήθηκε επίσης στην ιδέα ότι μετά από τόσο καιρό θα τον ξανάβλεπε σε ένα τόσο παράξενο περιβάλλον. Τι στο καλό ήταν μια «κοσμική θρησκευτική κοινότητα»; Η άγνοια της Ντόρας για τα θρησκευτικά, όπως

και για τα περισσότερα, πράγματα ήταν εντυπωσιακή. Για την ακρίβεια, ποτέ της δεν είχε καταφέρει να διακρίνει τη θρησκεία από τη δεισιδαιμονία και είχε εγκαταλείψει τα θρησκευτικά της καθήκοντα όταν ανακάλυψε ότι μπορούσε να πει το «Πιστεύω» γρήγορα αλλά όχι αργά. Είχε χάσει ανώδυνα την όποια πίστη διέθετε και έκτοτε δεν της είχε δοθεί η ευκαιρία να επανεξετάσει το θέμα. Αναρωτήθηκε αν ο Πολ έπαιρνε μέρος στη θρησκεία εκεί κάτω. Είχαν παντρευτεί μετά φανών και λαμπάδων, αν και εν μέσω κάποιων ειρωνικών βλεμμάτων από μέρους των φίλων του Πολ, στην εκκλησία. Κι αυτό γιατί ο Πολ είχε ακολουθήσει τα βήματα του παππού και του πατέρα του στην πρόθεση να αγγλοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο σε ό,τι αφορούσε τα ταξικά και θρησκευτικά ζητήματα. Είχε πάρει λίγο χρόνο στην Ντόρα να το καταλάβει αυτό, κι όταν τελικά το κατάλαβε, το γεγονός απλώς διόγκωσε στο μυαλό της το εξωπραγματικό της σχέσης τους. Επιπλέον, ήταν ακόμα δυσκολότερο να περιφρονεί τον Πολ ως χριστιανό παρά ως πολυμαθή, μιας και η θρησκευτικότητά του ήταν για την κακομοίρα την Ντόρα κάτι ακόμα πιο αδιαπέραστο από τη σοφία και την πολυμαθειά του. Πίστευε στον Θεό ο Πολ; Η Ντόρα δεν ήξερε. Τώρα, με τις σκέψεις της να ανακαλούν την πραγματικότητα της ύπαρξης του Πολ και με τη φαντασία της να πραγματοποιεί επιτέλους το άλμα, βεβαιώνοντάς τη ότι ο σύζυγός της πράγματι εξακολουθούσε να υπάρχει όσο διαρκούσε το δικό της αλλόκοτο ιντερλούδιο και είχε συνεχίσει τη ζωή του κάνοντας σκέψεις και κρίσεις γι' αυτήν, η Ντόρα βυθίστηκε στη μαύρη απελπισία. Αποφάσισε να μην πάει.

Επέστρεψε στην προηγούμενη απόφασή της μετά από

συζητήσεις με τη Σάλι, η οποία αντιπαθούσε τον Νόελ και είχε ανέκαθεν, όπως υποψιαζόταν η Ντόρα, αδυναμία στον Πολ· και με τον Νόελ, ο οποίος δεν έκρυψε ότι πλέον ανησυχούσε πραγματικά για την ψυχική κατάστασή της και για το τι θ' απογινόταν. Η Ντόρα πήρε τα πράγματα από το Νάιτςμπριτζ, με την καρδιά της να χτυπάει γρήγορα όταν άνοιξε την πόρτα του διαμερίσματος και αντίκρισε το γνώριμο, κατηγορητικό σκηνικό, περίτεχνο και απaráλλαχτο, με την εξαίρεση της σκόνης και της οσμής της απουσίας. Δοθείσης της ευκαιρίας, πήρε και μερικά δικά της ρούχα. Αν και όχι εντελώς απρογραμμάτιστη, η απόδρασή της από κει υπήρξε απολύτως ανοργάνωτη. Μέχρι να έρθει η Τρίτη, ο φόβος της ότι θα έβλεπε τον Πολ είχε κυριαρχήσει σε όλα τα υπόλοιπα συναισθήματά της. Έκλαιγε μέσα στο αυτοκίνητο του Νόελ σε όλη τη διαδρομή μέχρι το Πάντινγκτον.

Ήταν μια αδυσώπητα ζεστή μέρα. Έφτασαν έγκαιρα για το δρομολόγιο των 16:56, το τρένο όμως είχε ήδη μπει στον σταθμό και ήταν σχεδόν γεμάτο. Ο Νόελ της βρήκε μια γωνιακή θέση στη μεριά του διαδρόμου κι έβαλε τη μεγάλη βαλίτσα της στο ράφι των αποσκευών, ακουμπώντας από πάνω τη χάρτινη σακούλα με το ψάθινο καπέλο του Πολ. Η Ντόρα έριξε την πάνινη χειραποσκευή της στη θέση της και βγήκε έξω στην αποβάθρα με τον Νόελ. Κοιτάχτηκαν.

«Μη μείνεις», είπε η Ντόρα.

«Τα δόντια σου χτυπάνε», είπε ο Νόελ. «Αυτό τουλάχιστον υποθέτω ότι κάνουν. Πρώτη φορά γίνομαι μάρτυρας αυτού του φαινομένου».

«Α, κόφ' το!» είπε η Ντόρα.

«Χαμογέλα, γλύκα μου», είπε ο Νόελ. «Σαν τη Μεγάλη

Παρασκευή είσαι. Στο κάτω κάτω, αν δεν το αντέξεις, μπορείς πάντα να σηκωθείς να φύγεις. Ελεύθερο πουλί είσαι».

«Είμαι;» είπε η Ντόρα. «Εντάξει, εντάξει – μαντίλι για να κλάψω πάντως έχω. Πήγαινε τώρα, σε παρακαλώ».

Στάθηκαν κρατώντας ο ένας το χέρι του άλλου. Ο Νόελ ήταν πολύ μεγαλόσωμος, με ανοιχτόχρωμο, αρυτίδωτο πρόσωπο και πολύ ανοιχτόχρωμα, σχεδόν άχρωμα μαλλιά. Με αυτό το ύφος της γλυκιάς και αδέξιας, ακατέργαστης φιλικότητάς του θύμιζε υπερμεγέθη λούτρινο αρκούδο.

Την κοίταξε χαμηλώνοντας το κεφάλι και χαμογελώντας της, θέλοντας να της εκφράσει την υποστήριξή του χωρίς να επικροτεί τη δυσθυμία της. «Θα γράφεις στον θείο Νόελ, ε;»

«Αν μπορώ», είπε η Ντόρα.

«Α, έλα τώρα», της είπε ο Νόελ. «Μη γίνεσαι μελοδραματική. Πάνω απ' όλα, μην αφήσεις αυτούς τους ανθρώπους να σε κάνουν να νιώσεις ένοχη. Οι ενοχές δεν βγαίνουν ποτέ σε καλό». Την έπιασε από τις μασχάλες και τη σήκωσε για μια στιγμή από το έδαφος. Φιλήθηκαν. «Τους χαιρετισμούς μου στον Πολ!»

«Δεν θα παραλείψω. Αντίο».

Η Ντόρα μπήκε στο τρένο. Τώρα ήταν στην κυριολεξία φίσκα και οι επιβάτες κάθονταν τέσσερις τέσσερις σε κάθε πλευρά. Προτού καθίσει κι εκείνη, περιεργάστηκε τον εαυτό της στον καθρέφτη. Χαριτωμένη όπως πάντα, αποφάνθηκε ο καθρέφτης, παρά τις φριχτές εμπειρίες της. Είχε στρογγυλό, καλοσχηματισμένο πρόσωπο και ένα μεγάλο στόμα που του άρεσε να χαμογελάει. Τα μάτια της είχαν βαθύ γκριζογάλανο χρώμα και ήταν μεγάλα. Η τέχνη του μακιγιάζ είχε σκουρύνει χωρίς να αραιώσει τα τριγωνικά, έντονα φρύδια της.

Τα μαλλιά της ήταν χρυσοκάστανα κι έπεφταν σε μακριές, ίσιες λωρίδες στα πλαϊνά του κεφαλιού της, σαν φτέρες που μεγαλώνουν κατρακυλώντας στην κάθετη πλευρά ενός βράχου. Ήταν ένα ελκυστικό χαρακτηριστικό. Αναμφίβολα, η σιλουέτα της είχε πάψει να είναι αυτή που ήταν.

Στράφηκε προς τη θέση της. Μια εύσωμη ηλικιωμένη κυρία μετακινήθηκε λίγο για να της κάνει χώρο. Νιώθοντας χοντρή και ζεστή μέσα στο άχρωμο και άοσμο σακάκι και στη φούστα που είχε να φορέσει από την περασμένη άνοιξη, η Ντόρα στριμώχτηκε δίπλα της. Σιχαινόταν την αίσθηση ενός άλλου ανθρώπινου σώματος κολλημένου στο δικό της. Η φούστα της παραήταν στενή. Τα ψηλοτάκουνα παπούτσια της τη στένευαν κι αυτά. Ένωθε τον ιδρώτα της και είχε αρχίσει να μυρίζει αυτόν των άλλων. Ήταν μια διαολεμένα ζεστή μέρα, αναλογίστηκε ωστόσο πως ήταν τυχερή που είχε βρει θέση και με μια κάποια ικανοποίηση κοίταξε τον διάδρομο να γεμίζει με όρθιους.

Μια άλλη γηραλέα κυρία στριμώχτηκε ανάμεσα στο πλήθος του διαδρόμου, έφτασε στην πόρτα του κουπέ τους και απευθύνθηκε στη διπλανή της Ντόρας. «Α, ώστε εδώ είσαι, χρυσή μου, νόμιζα ότι είχες καθίσει πιο μπροστά». Οι δύο κυρίες κοιτάχτηκαν μάλλον σκυθρωπά, με το σώμα της όρθιας να γέρνει υπό γωνία στο άνοιγμα της πόρτας και τα πόδια της παγιδευμένα μέσα σ' έναν σωρό από αποσκευές. Έπιασαν κουβέντα λέγοντας ότι πρώτη φορά έβλεπαν το τρένο τόσο γεμάτο.

Η Ντόρα έπαψε ν' ακούει επειδή μια φριχτή σκέψη τη χτύπησε ξαφνικά σαν καταπέλτης. Θα έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση της. Έδωσε τη σκέψη, εκείνη όμως ξαναγύρισε. Δεν

υπήρχε αμφιβολία. Η όρθια γηραιά κυρία φαινόταν πράγματι πολύ αδύναμη και το σωστό για τη νέα και υγιή Ντόρα ήταν να της δώσει τη θέση της. Έτσι, θα καθόταν και δίπλα στη φιλενάδα της. Η Ντόρα ένιωσε το αίμα ν' ανεβαίνει στο κεφάλι της, το πρόσωπό της να κοκκινίζει. Κάθισε ακίνητη για να σκεφτεί το θέμα. Δεν υπήρχε λόγος βιασύνης. Βέβαια, κι ενώ σαφέστατα παραδεχόταν μέσα της ότι έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση της, αν τελικά το έκανε, ίσως και να μην ήταν μόνο από αλτρουισμό. Από κάποιες απόψεις, αυτή η εκδοχή της κατάστασης θα ήταν καλύτερη από το αν απλώς δεν είχε σκεφτεί ποτέ ότι έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση της. Στην άλλη μεριά της ηλικιωμένης διπλανής της καθόταν ένας άντρας. Διάβαζε την εφημερίδα του αμέριμνος, χωρίς κατά τα φαινόμενα να σκέφτεται το καθήκον του. Μήπως αν η Ντόρα περίμενε λίγο, του περνούσε τελικά από το μυαλό ότι έπρεπε να δώσει τη θέση του στην άλλη κυρία; Μάλλον απίθανο. Η Ντόρα περιεργάστηκε τους υπόλοιπους επιβάτες του κουπέ. Κανένας τους δεν φαινόταν να ενοχλείται στο ελάχιστο. Τα πρόσωπά τους, αν δεν ήταν ήδη χωμένα μέσα σε κάποιο βιβλίο, αντικατόπτριζαν την εγωκεντρική κακεντρέχεια που μάλλον υπήρχε και πριν από ένα λεπτό στο δικό της καθώς κοιτούσε έξω, τους όρθιους στον διάδρομο. Υπήρχε και μία άλλη πλευρά στο ζήτημα. Εκείνη είχε κάνει τον κόπο να φτάσει νωρίς και σίγουρα κάπως θα έπρεπε να επιβραβευτεί γι' αυτό. Μήπως όμως το ίδιο ίσχυε και για τις δύο ηλικιωμένες κυρίες; Μήπως κι αυτές είχαν φτάσει στο τρένο όσο νωρίτερα μπορούσαν; Δεν υπήρχε τρόπος να το μάθει. Σε κάθε περίπτωση, όμως, το δίκαιο ήταν οι πρώτοι να πάρουν τις θέσεις και σ' αυτή τη βασική αρχή δεν υπήρχαν εξαιρέσεις.

Η ηλικιωμένη κυρία θα ήταν μια χαρά στον διάδρομο. Έτσι κι αλλιώς, ήταν ήδη γεμάτος από ηλικιωμένες κυρίες και κανένας άλλος δεν φαινόταν να ενοχλείται – λιγότερο απ’ όλους αυτές καθαυτές οι ηλικιωμένες κυρίες! Η Ντόρα σιχαινόταν τις άσκοπες θυσίες. Ήταν κουρασμένη από την πρόσφατη συναισθηματική αναταραχή της και της άξιζε λίγη ανάπαυση. Εξάλλου, θα ήταν ό,τι χειρότερο να φτάσει στον προορισμό της εξαντλημένη. Έχοντας εξετάσει την ταραχή της, κατέληξε πως ήταν πέρα για πέρα νευρωτική. Αποφάσισε να μη δώσει τη θέση της.

Σηκώθηκε. «Καθίστε, παρακαλώ», είπε στην όρθια κυρία. «Δεν πηγαίνω μακριά, κι έτσι κι αλλιώς, προτιμώ να είμαι όρθια».

«Τι ευγενικό από μέρους σας!» είπε η όρθια κυρία. «Έτσι μπορώ να καθίσω δίπλα στη φίλη μου. Ξέρετε, έχω δική μου θέση, λίγο πιο μπροστά στο βαγόνι. Μήπως θα θέλατε να καθίσετε εκεί; Επιτρέψτε μου, παρακαλώ, να σας βοηθήσω να μετακινήσετε τις αποσκευές σας».

Η Ντόρα έλαμψε από ευχαρίστηση. Υπάρχει ωραιότερο πράγμα από την ανέλπιστα επιβράβευση μιας ενάρετης πράξης;

Άρχισε να διασχίζει τον διάδρομο μεταφέροντας με κόπο τη μεγάλη βαλίτσα της ενώ η ηλικιωμένη κυρία ακολουθούσε με την πάνινη χειραποσκευή και το καπέλο του Πολ. Η διαδρομή δεν ήταν εύκολη και το καπέλο του Πολ δεν φαινόταν να αντεπεξέρχεται πολύ καλά στη μετακόμιση. Το τρένο άρχισε να κινείται.

Όταν έφτασαν στο άλλο κουπέ, αποδείχτηκε ότι η κυρία είχε γωνιακή θέση στο παράθυρο. Η τύχη είχε χαρίσει στην

Ντόρα το πιο πλατύ της χαμόγελο. Η ηλικιωμένη, που είχε ελάχιστες αποσκευές, αναχώρησε και η Ντόρα μπόρεσε να εγκατασταθεί αμέσως στη νέα θέση της.

«Αφήστε με να σας βοηθήσω», είπε ο ψηλός, ηλιοκαμένος άντρας που καθόταν απέναντι. Σήκωσε με ευκολία τη μεγάλη βαλίτσα στο ράφι των αποσκευών και η Ντόρα πέταξε από πάνω της τη σακούλα με το καπέλο του Πολ. Ο άντρας χαμογέλασε φιλικά. Κάθισαν. Σ' αυτό το κουπέ όλοι οι επιβάτες ήταν πιο αδύνατοι.

Η Ντόρα έκλεισε τα μάτια και θυμήθηκε τον φόβο της. Επέστρεψε, και σκόπιμα, στον ζυγό ενός άντρα η αντίληψη του οποίου για τη ζωή της απέκλειε ή καταδίκαιζε τις πιο βαθιές ορμές της, ενός συζύγου που πλέον είχε κάθε δικαίωμα να την κατακρίνει ως κακοήθη. Αυτό ήταν ο γάμος, σκέφτηκε η Ντόρα: να βρίσκεσαι παγιδευμένος στους στόχους και τους σκοπούς ενός άλλου. Το ότι υπήρχε η πιθανότητα να έχει και εκείνη κάποια εξουσία πάνω στον Πολ δεν της είχε περάσει ποτέ από το μυαλό. Το γεγονός ήταν ότι ο γάμος της με τον Πολ αποτελούσε δεδομένο, και ένα από τα λίγα δεδομένα που εξακολουθούσαν να αποτελούν βεβαιότητες στην αποδιοργανωμένη, χαοτική ύπαρξή της. Νιώθοντας πως ήταν έτοιμη να βάλει τα κλάματα, προσπάθησε να σκεφτεί κάτι άλλο.

Το τρένο διέσχιζε βροντοχτυπώντας το Μείντενχεντ. Η Ντόρα ευχήθηκε να είχε βγάλει το βιβλίο της από τη βαλίτσα της προτού ο συρμός ξεκινήσει. Τώρα ντρεπόταν να ενοχλήσει τον διπλανό της για να το κάνει. Έτσι κι αλλιώς, το βιβλίο ήταν στο κάτω μέρος της βαλίτσας και τα μπουκάλια του ουίσκι στο πάνω, οπότε καλύτερα να άφηνε τα πράγματα ως είχαν. Άρχισε να περιεργάζεται τους συνεπιβάτες της στο κουπέ. Κάτι

άχρωμες και άοσμες, γκρίζες κυρίες, ένας ηλικιωμένος και, απέναντί της, δύο νεότεροι άντρες. Ή μάλλον, ένας άντρας κι ένα αγόρι. Το αγόρι, που καθόταν στο παράθυρο, πρέπει να ήταν γύρω στα δεκαοκτώ, και ο άντρας, αυτός που την είχε βοηθήσει με τη βαλίτσα της, γύρω στα σαράντα. Από ό,τι φαινόταν, οι δυο τους ταξίδευαν μαζί. Ένα καλοφτιαγμένο δίδυμο. Ο άντρας ήταν μεγαλόσωμος, με φαρδιές πλάτες, αν και κάτω από την ηλιοκαμένη επιδερμίδα του το πρόσωπό του ήταν κάπως οστεώδες και τραβηγμένο. Είχε ανοιχτόκαρδο, φιλικό ύφος και το πλατύ του μέτωπο ήταν χαραγμένο από αλλεπάλληλες οριζόντιες ρυτίδες. Είχε πυκνά, σγουρά σκουροκάστανα μαλλιά, που τόπους τόπους είχαν αρχίσει να γκριζάρουν. Τα χέρια του με τις έντονες φλέβες ήταν χαλαρά δεμένα πάνω στο ένα γόνατό του και το βλέμμα του ταξίδευε με άνεση στους επιβάτες των απέναντι καθισμάτων, αποτιμώντας τον καθένα χωρίς ντροπή. Είχε το είδος του προσώπου που μπορεί να φαίνεται απολύτως φιλικό ακόμα κι όταν δεν είναι χαμογελαστό και το είδος των ματιών που μπορούν να κοιτάζουν αυτά ενός ξένου, και μάλιστα με επιμονή, χωρίς να φαίνονται επιθετικά, ή σαγηνευτικά, ή ακόμα και περίεργα. Παρά τη ζέστη, ήταν ντυμένος με βαριά, εξοχικά τουίντ. Σκούπισε το ιδρωμένο μέτωπό του μ' ένα μαντίλι. Η Ντόρα ξεκόλλησε με δυσκολία από πάνω της το σακάκι της κι έχωσε στα κρυφά το χέρι της μέσα στην μπλούζα της για να νιώσει τον ιδρώτα που είχε μαζευτεί ανάμεσα στα στήθη της. Έστρεψε την προσοχή της στο αγόρι.

Καθόταν με σχεδόν ανεπαίσθητα αμήχανη χάρη, με το ένα μακρύ πόδι του απλωμένο μπροστά, αγγίζοντας σχεδόν αυτό της Ντόρας. Φορούσε ένα μολυβί φανελένιο παντελόνι και

ανοιχτό στον λαιμό άσπρο πουκάμισο. Είχε πετάξει το σακάκι του στο ράφι από πάνω. Τα μανίκια του ήταν γυρισμένα και ο γυμνός βραχίονάς του λιαζόταν, ακουμπισμένος καθώς ήταν πάνω στο σκονισμένο περβάζι του παραθύρου. Ήταν λιγότερο ηλιοψημένος και ανεμοδαρμένος από τον συνοδό του, η πρόσφατη λιακάδα όμως είχε κάψει τα μάγουλά του, βάφοντάς τα βαθυκόκκινα. Είχε απίστευτα στρογγυλό κεφάλι, με σκούρα καστανά μάτια και τα ξηρά, λίγο μακρύτερα από το συνηθισμένο, μαλλιά του στο χρώμα του σκονισμένου κάστανου έπεφταν σχηματίζοντας μια καμπύλη που θύμιζε κοχύλι, σταματώντας σε μια καθαρή ευθεία γραμμή στον αυχένα του. Ήταν πολύ αδύνατος και είχε το αθώα θρασύ ύφος του ευτυχισμένου ανθρώπου.

Η Ντόρα αναγνώρισε αυτό το ύφος από το δικό της παρελθόν καθώς περιεργαζόταν το αγόρι, σίγουρο για τον εαυτό του, ακηλίδωτο, που έλαμπε από υγεία, με όλα του τα πλούτη ακόμη ανέγγιχτα. Η νεότητα είναι ένα εξαίσιο ρούχο. Πόσο άστοχη είναι η συμπόνια με την οποία περιβάλλονται οι έφηβοι. Υπάρχει μια ακόμα πιο δύσκολη ηλικία που έρχεται αργότερα, όταν δεν έχεις πια τόση ελπίδα και τόση ικανότητα για αλλαγή, όταν ο κύβος έχει ριφθεί κι εσύ πρέπει να μπεις στη ρότα της επιλεγμένης ζωής σου χωρίς να έχεις ούτε την παρηγοριά της συνήθειας ούτε τη σοφία της ωριμότητας, οπότε, όπως στη δική της περίπτωση, παύεις πια να είσαι *une jeune fille un peu folle** και γίνεσαι απλώς γυναίκα ή, το χειρότερο απ' όλα, σύζυγος. Οι πολύ νέοι έχουν τα προβλήματά τους,

---

*Ένα νέο κορίτσι, λίγο τρελό. (Σ.τ.Μ.)

τουλάχιστον όμως έχουν κι έναν ρόλο να παίξουν, τον ρόλο του πολύ νέου.

Το ζευγάρι απέναντι κουβέντιαζε και η Ντόρα έμεινε να ακούει χαλαρά τη συζήτησή τους.

«Φυσικά, δεν θα πρέπει να παραμελήσεις το διάβασμά σου», είπε ο άντρας. «Δεν πρέπει ν' αφήσεις τα μαθηματικά σου να σκουριάσουν ως τον Οκτώβριο».

«Θα προσπαθήσω», είπε ο νεαρός. Φερόταν κάπως ντροπαλά στον συνοδό του. Η Ντόρα αναρωτήθηκε αν αυτοί οι δύο θα μπορούσαν να είναι πατέρας και γιος κι έπειτα κατέληξε ότι μάλλον ήταν δάσκαλος και μαθητής. Ο μεγαλύτερος άντρας είχε κάτι δασκαλίτικο.

«Τι περιπέτεια για εσάς τα νέα παιδιά», είπε ο άντρας, «να ανεβαίνετε στην Οξφόρδη! Πάω στοίχημα ότι ανυπομονείς».

«Α, ναι», είπε το αγόρι. Απάντησε χαμηλόφωνα, λίγο αμήχανος από τη συζήτηση σε δημόσιο χώρο. Ο συνοδός του είχε βαθιά, βροντερή φωνή και κανέναν άλλος στο κουπέ δεν μιλούσε.

«Δεν ντρέπομαι να σου πω, Τόμπι, ότι σε ζηλεύω», είπε ο άντρας. «Εγώ δεν άρπαξα αυτή την ευκαιρία και το μεταβιώνω μια ζωή. Το μόνο που μ' ένοιαζε στην ηλικία σου ήταν η ιστιοπλοΐα!»

Τόμπι, σκέφτηκε η Ντόρα. Τόμπι ο Στρογγυλοκέφαλος.

«Τι τυχερός», μουρμούρισε το αγόρι.

Ο Τόμπι προσπαθεί να ευχαριστήσει τον δάσκαλό του, σκέφτηκε η Ντόρα. Έβγαλε το τελευταίο τσιγάρο από το πακέτο της κι αφού κοίταξε μέσα αρκετές φορές για να βεβαιωθεί πως είχε αδειάσει, πέταξε το άδειο πακέτο, έπειτα από μικρό δισταγμό, έξω από το παράθυρο, προκαλώντας την

αντίδραση του άντρα απέναντί της μ' ένα βλέμμα αποδοκιμασίας που πνίγηκε αυτοστιγμεί. Κατέβασε τα χέρια της για να ξαναχώσει την μπλούζα μέσα στη φούστα της. Το απομεινέρο φαινόταν να γίνεται όλο και πιο ζεστό με κάθε λεπτό που περνούσε.

«Και τι σπουδαία τέχνη!» είπε ο άντρας. «Οι μηχανικοί έχουν μια τίμια δουλειά που μπορούν να πάρουν μαζί τους οπουδήποτε στον κόσμο. Η κατάρα της σύγχρονης εποχής είναι ότι οι άνθρωποι δεν έχουν πια πραγματικά επαγγέλματα. Ο άντρας είναι η τέχνη του. Τον παλιό καιρό ήμασταν όλοι χασάπηδες και φουρνάρηδες και κεράδες – έτσι δεν είναι;»

«Ναι», είπε ο Τόμπι. Είχε πιάσει το επίμονο βλέμμα της Ντόρας εδώ και κάμποση ώρα. Ένα αγχωμένο χαμόγελο πηγαينوερχόταν στα σαρκώδη και, συνειδητοποίησε η Ντόρα, αξιοθαύμαστα κόκκινα χείλη του. Μετακίνησε νευρικά το πόδι του ακουμπώντας κατά λάθος το δικό της κι ύστερα τραβήχτηκε απότομα πίσω και μάζεψε και τα δυο πόδια κάτω από τη θέση του. Η Ντόρα το διασκέδαζε.

«Αυτό είναι ένα από τα πιστεύω μας, τους πρωταρχικούς στόχους μας», είπε ο άντρας. «Να ξαναδώσουμε στη ζωή την αξιοπρέπεια και τη σημασία που της πρέπει μέσω της δουλειάς. Στις μέρες μας είναι πολλοί αυτοί που σιχαίνονται το επάγγελμά τους. Γι' αυτό οι Τέχνες και οι Χειροτεχνίες* είναι τόσο σημαντικές. Εσύ έχεις χόμπι;»

Ο Τόμπι δεν φάνηκε πρόθυμος να απαντήσει.

Κοιτάζοντας έξω, η Ντόρα πρόσεξε κάτι παιδιά που είχαν

---

* Αναφορά στο Κίνημα Τέχνες και Χειροτεχνίες (Arts & Crafts movement) που ξεκίνησε το 1860 στην Αγγλία, με πρωτεργάτη τον Γουίλιαμ Μόρις. (Σ.τ.Μ.)

σκαρφλώσει πάνω στο ανάχωμα και χαιρετούσαν το τρένο. Ανταπέδωσε τον χαιρετισμό κουνώντας τους το χέρι και συνειδητοποίησε ότι χαμογελούσε. Έπιασε το βλέμμα του Τόμπι πήγε να χαμογελάσει κι αυτός, γρήγορα όμως κοίταξε αλλού. Συνεχίζοντας να τον κοιτάζει, η Ντόρα τον είδε να κοκκινίζει. Ο μικρός ήταν σκέτη απόλαυση.

«Ναι, πράγματι, το πρόβλημα αγγίζει συνολικά την κοινωνία μας», έλεγε ο άντρας. «Στο μεταξύ, όμως, ο καθένας μας πρέπει να ζήσει τη ζωή του – έτσι δεν είναι; Κι αλίμονο στον φιλελευθερισμό αν χαθεί ποτέ το ατομικό επάγγελμα. Δεν πρέπει να φοβόμαστε μη μας πουν παράξενους. Στο κάτω κάτω, πρέπει να δώσουμε το παράδειγμα, να βρούμε τρόπο να κρατάμε το πρόβλημα μπροστά στα μάτια του κόσμου, συμβολικά, για να το πούμε έτσι. Δεν συμφωνείς;»

Ο Τόμπι συμφωνούσε.

Το τρένο άρχισε να κόβει ταχύτητα. «Α, μα φτάσαμε στην Οξφόρδη!» είπε ο άντρας. «Κοίτα, Τόμπι, να η πόλη σου!»

Ο άντρας έδειξε έξω από το παράθυρο και όλοι στο κουπέ γύρισαν να κοιτάξουν τον ορίζοντα των πυργίσκων που ορθώνονταν ασημωμένοι από την κάψα της μέρας σ' έναν χλωμό από το εκτυφλωτικό φως ουρανό. Ξαφνικά η Ντόρα θυμήθηκε το ταξίδι της με τον Πολ στην Ιταλία. Κάποτε τον είχε συνοδεύσει εκεί, σ' ένα ταξίδι αστραπή για να δει κάτι χειρόγραφα. Ο Πολ απεχθανόταν το εξωτερικό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, την ίδια απέχθεια είχε νιώσει και η Ντόρα: γυμνές εκτάσεις, αόρατες στο δυνατό φως του ήλιου, και ψωραλέες, πεινασμένες γάτες, που τα γκαρσόνια έδιωχναν από τα εστιατόρια τινάζοντας με δύναμη τις πετσέτες τους. Θυμήθηκε τους πύργους πόλεων ιδωμένων πάντοτε

από σιδηροδρομικούς σταθμούς, μέρη με ωραία ονόματα, Περούτζια, Πάρμα, Πιασέντζα. Για μια στιγμή ένιωσε να ξυπνάει μέσα της το αλλόκοτο άλγος της νοσταλγίας. Στη θερινή αχλή, η Οξφόρδη φαινόταν εξίσου ξένη. Δεν την είχε επισκεφθεί ποτέ. Ο Πολ ήταν άνθρωπος του Κέμπριτζ.

Τώρα το τρένο είχε σταματήσει, το ζευγάρι απέναντι όμως δεν φαινόταν να ετοιμάζεται για αποβίβαση. «Ναι, τα σύμβολα είναι σημαντικά», είπε ο άντρας. «Έχεις σκεφτεί ποτέ ότι όλα τα σύμβολα έχουν τη μυστικιστική πλευρά τους; Ουκ επ' άρτω μόνο ζήσεται άνθρωπος. Θυμάσαι τι σου είπα για την καμπάνα;»

«Ναι», είπε ο Τόμπι φανερώνοντας ενδιαφέρον. «Λέτε να έρθει προτού φύγω;»

«Και βέβαια θα έρθει προτού φύγεις», είπε ο άντρας. «Σε ένα δεκαπενθήμερο πρέπει να την έχουμε. Οργανώνουμε και μια μικρή τελετή, κάτι σαν βάφτιση, πολύ γραφική και παραδοσιακή. Θα έρθει και ο Επίσκοπος – είχε την καλοσύνη να δεχτεί την πρόσκλησή μας. Εσύ θα είσαι ένα από τα... εκθέματα, ξέρεις – ο πρώτος από τους λίγους, ή μάλλον από τους πολλούς. Ευελπιστούμε να δούμε πολλούς νέους επισκέπτες σαν εσένα στο Ίμπερ».

Η Ντόρα σηκώθηκε απότομα και, σκοντάφτοντας από τη βιασύνη της, στράφηκε προς τον διάδρομο. Σήκωσε το χέρι για να κρύψει το πρόσωπό της που έλαμπε από το κοκκίνισμα. Το τσιγάρο της έπεσε κάτω και το παράτησε. Το τρένο άρχισε να κινείται ξανά.

Αδύνατον να είχε παρακούσει το όνομα. Αυτοί οι δυο πρέπει επίσης να πήγαιναν στο Ίμπερ, να ήταν μέλη εκείνης της μυστηριώδους κοινότητας για την οποία είχε μιλήσει ο Πολ.

Η Ντόρα στηρίχτηκε στην κουπαστή του διαδρόμου. Άνοιξε την τσάντα της, έψαξε για καινούριο πακέτο τσιγάρα και θυμήθηκε ότι το είχε αφήσει στην τσέπη του σακακιού της. Τώρα δεν γινόταν να γυρίσει στο κουπέ να το πάρει. Πίσω της άκουγε ακόμα τον Τόμπι και τον μέντορά του να κουβεντιάζουν, και ξαφνικά σκέφτηκε ότι πρέπει να μιλούσαν για εκείνη. Για λίγο, αυτοί οι δυο της είχαν χρησιμεύσει ως ένας ευχάριστος περισπασμός, τώρα όμως θα στήνονταν απέναντί της ως κριτές. Η γνωριμία της μαζί τους στο κουπέ του τρένου ήταν κάτι ασήμαντο και εύθραυστο, αλλά τουλάχιστον αθώο. Η γλυκύτητα αυτών των εφήμερων επαφών ήταν πολύτιμη για την Ντόρα. Όπως όμως είχε αποδειχτεί, η συγκεκριμένη επαφή δεν ήταν παρά το πρελούδιο μιας πολύ πιο τρομερής γνώσης. Για πρώτη φορά της πέρασε από το μυαλό να αναρωτηθεί πόσα άραγε να είχε πει για εκείνη ο Πολ στο Ίμπερ και τι ακριβώς ήταν αυτά. Η φαντασία της, ακόμα σε αναβρασμό από την ιδέα ότι τελικά ο Πολ είχε συνεχίσει να υπάρχει τους μήνες της διάστασής τους, συνέλαβε μια άλλη ιδέα, ότι όλον αυτόν τον καιρό ο Πολ δεν ήταν μόνος. Ίσως η σημερινή άφιξή της να είχε γνωστοποιηθεί στον κύκλο του. Ίσως ο ηλιοκαμένος άντρας, που τώρα της φαινόταν μάλλον σαν κληρικός, να ταξίδευε έχοντας τον νου του για κάποια που θα μπορούσε να είναι η γυναίκα του Πολ. Ίσως την είχε δει να προσπαθεί να πιάσει το βλέμμα του Τόμπι. Πώς να την είχε περιγράψει άραγε ο Πολ;

Τουλάχιστον σε ό,τι αφορούσε τον εαυτό της, η Ντόρα διέθετε οργιώδη φαντασία. Την είχε αναγνωρίσει από καιρό ως επικίνδυνη και το ταλέντο της ήταν να τη στέλνει, όπως έκανε και με τη μνήμη της, για ύπνο. Τώρα η φαντασία της είχε

ξυπνήσει για τα καλά και τη βασιάνιζε με εικόνες. Η πραγματικότητα του σκηνικού του οποίου σε λίγο θα ήταν μέρος ξεδιπλώθηκε εμπρός της με τη μορφή προσώπων παραταγμένων απέναντί της σαν δικαστές στα έδρανά τους· και η Ντόρα είχε επίσης την αίσθηση πως οι μομφές που ήταν προετοιμασμένη να δεχτεί από τον Πολ τώρα θα εκτοξεύονταν εναντίον της από το σύνολο των μελών αυτής της ήδη μισητής κοινότητας. Έκλεισε τα μάτια ταραγμένη και αγανακτισμένη. Γιατί δεν το είχε σκεφτεί αυτό; Επειδή ήταν ηλίθια και δεν μπορούσε να δει παρά μόνο ένα πράγμα τη φορά. Ο Πολ είχε γίνει πλήθος.

Κοίταξε το ρολόι της και συνειδητοποίησε σοκαρισμένη ότι σε λιγότερο από είκοσι λεπτά το τρένο θα έφτανε στο Πέντελκοτ. Στη σκέψη ότι θα έβλεπε τον Πολ η καρδιά της άρχισε να χτυπάει από οδύνη και ηδονή. Έπρεπε να γυρίσει στο κουπέ της. Πουδράρισε τη μύτη της, ξανάβαλε την μπλούζα της μέσα στη φούστα της, έστρωσε τον γιακά της κι άνοιξε δρόμο για να γυρίσει στη θέση της κρατώντας το κεφάλι της κατεβασμένο. Ο Τόμπι και ο φίλος του εξακολουθούσαν να μιλάνε, για να μην τους ακούει, όμως, η Ντόρα άρχισε να αναθεματίζει από μέσα της. Είχε στυλώσει αποφασιστικά το βλέμμα της στο πάτωμα, βλέποντας ένα ζευγάρι χοντρές μπότες και δίπλα τους τα πόδια του Τόμπι μέσα σε σανδάλια. Πέρασε λίγη ώρα και η οδύνη στην καρδιά της δυνάμωσε.

Μετά η Ντόρα πρόσεξε ότι στο σκονισμένο πάτωμα κάτω από την απέναντι θέση περπατούσε μια κοκκινόμαυρη πεταλούδα *Vanessa atalanta*. Κάθε άλλη σκέψη πέταξε από το μυαλό της· βάλθηκε να παρακολουθεί αγχωμένη την πεταλούδα. Το έντομο πετάρισε λίγο τα φτερά του κι άρχισε να προχωρεί προς το παράθυρο, περνώντας επικίνδυνα κοντά από τα

πόδια των επιβατών. Η Ντόρα κράτησε την ανάσα της. Έπρεπε να κάνει κάτι, αλλά τι; Έγινε κατακόκκινη από αμηχανία και αναποφασιστικότητα. Δεν μπορούσε να σκύψει μπροστά σε όλους αυτούς τους ανθρώπους για να πάρει την πεταλούδα στα χέρια της – θα την περνούσαν για χαζή. Αυτό αποκλειόταν. Προφανώς εντυπωσιασμένος από το εστιασμένο, επίμονο βλέμμα της Ντόρας, ο ηλιοκαμένος άντρας έσκυψε και προσποιήθηκε ότι έλεγχε τα κορδόνια στις μπότες του. Ήταν δεμένα και τα δύο. Ύστερα μετακίνησε τα πόδια του και λίγο έλειψε να πατήσει την πεταλούδα που τώρα προχωρούσε στον ανοιχτό χώρο του δαπέδου του κουπέ.

«Με συγχωρείτε», είπε η Ντόρα καθώς γονάτιζε, μάζευε μαλακά την πεταλούδα στη χούφτα της και τη σκέπαζε με το άλλο της χέρι. Την ένιωσε να πεταρίζει ανάμεσα στις παλάμες της, όπως ένιωσε και όλα τα βλέμματα καρφωμένα πάνω της. Έγινε κόκκινη σαν το παντζάρι. Ο Τόμπι και ο φίλος του την κοιτούσαν με φιλικό, έκπληκτο ύφος. Τι στην ευχή να έκανε τώρα; Αν έβγαζε την πεταλούδα έξω από το παράθυρο, ο στρόβιλος του τρένου θα τη ρουφούσε σκοτώνοντάς τη. Ούτε όμως μπορούσε να συνεχίσει να την κρατάει έτσι, σαν τη χαζή. Έσκυψε το κεφάλι προσποιούμενη ότι περιεργαζόταν την αιχμάλωτή της.

Το τρένο είχε αρχίσει να επιβραδύνει και η Ντόρα συνειδητοποίησε με φρίκη ότι πρέπει να έφταναν στο Πέντελκοτ. Ο Τόμπι και ο συνοδός του μάζευαν τα μπαγκάζια τους. Ο σταθμός είχε αρχίσει να φαίνεται. Το δίδυμο προχωρούσε προς την πόρτα όταν ο συρμός τραντάχτηκε και σταμάτησε εντελώς. Η Ντόρα σηκώθηκε εξακολουθώντας να κρατάει στα δυο της χέρια την πεταλούδα. Έπρεπε να κατέβει από το

τρένο. Έχωσε στα γρήγορα το ένα χέρι της μέσα στα χερούλια της τσάντας της και της πάνινης χειραποσκευής της και ξανάκλεισε την παλάμη της πάνω από την τώρα ήσυχη πεταλούδα. Έπειτα άρχισε να προχωρεί παραπαίοντας προς την πόρτα του βαγονιού. Κόσμος είχε αρχίσει να μπαίνει στο τρένο. Η Ντόρα άνοιξε δρόμο ανάμεσα στο πλήθος με δυνατές σπρωξιές, κρατώντας την πεταλούδα ασφαλή μέσα στα πιεσμένα στο στέρνο της χέρια της. Αν και τα τακούνια της έγερναν διαρκώς προς τα έξω, κατάφερε να κατέβει το ψηλό σκαλί του τρένου και να πατήσει στην αποβάθρα χωρίς να πέσει. Σταθεροποιήθηκε και κοίταξε γύρω της. Στεκόταν στο ανοιχτό κομμάτι της αποβάθρας και το φως του ήλιου αντανάκλούσε στο αστραφτερό τσιμέντο τυφλώνοντάς τη. Για μια στιγμή δεν μπορούσε να δει απολύτως τίποτα. Το τρένο ξανάρχισε να κινείται αποχωρώντας αργά.

Μετά, σοκαρισμένη λες και την είχε διαπεράσει ηλεκτρική εκκένωση, είδε τον Πολ να έρχεται προς το μέρος της. Η παρουσία του την κατακεραύνωσε αστραποβολώντας, λαβώνοντας ξανά την καρδιά της, κάνοντάς τη να νιώσει φόβο ανάμεικτο με χαρά. Ήταν λίγο αλλαγμένος, πιο αδύνατος και πιο ηλιοκαμένος, και το εκτυφλωτικό φως του απομνησήμερου τον αποκάλυψε μπροστά της με όλη την αίγλη του Νότιου παρουσιαστικού του και του αμυδρά εδουαρδιανού κάλλους του. Δεν χαμογελούσε, μόνο την κοιτούσε με μεγάλη ένταση και με στενεμένα από νευρική καχυποψία μάτια. Το σκούρο μουστάκι του σχημάτιζε καθοδική καμπύλη, δένοντας αρμονικά με το ξινισμένο στόμα του. Για μια μικρή στιγμή η Ντόρα χάρηκε που είχε καταφέρει να κάνει έστω και ένα πράγμα για να τον ευχαριστήσει. Είχε επιστρέψει. Αμέσως

μετά, όμως, καθώς ο Πολ την πλησίαζε, η χαρά πνίγηκε ακαριαία στο άγχος και στον φόβο.

Ο Τόμπι και ο συνοδός του ακολουθούσαν καταπόδας τον Πολ, με τον οποίο προφανώς είχαν συναντηθεί πιο κάτω στην αποβάθρα. Η Ντόρα τους έβλεπε να της χαμογελούν πίσω από την πλάτη του Πολ. Στράφηκε στον άντρα της.

«Ντόρα...» είπε ο Πολ.

«Χαίρετε», είπε η Ντόρα.

«Καλωσορίσατε!» είπε ο συνοδός του Τόμπι. «Μακάρι να ξέραμε τόση ώρα ποια είστε. Πολύ φοβάμαι ότι σας αφήσαμε έξω από τη συζήτηση! Ταξιδεύαμε με τη σύζυγό σου, Πολ, δεν ξέραμε όμως ότι ήταν αυτή».

«Να σου συστήσω τον Τζέιμς Τέιπερ Πέις», είπε ο Πολ στην Ντόρα. «Κι αυτός είναι ο Τόμπι Γκάσι. Ελπίζω να έπιασα σωστά το όνομά σου, νεαρέ. Από δω η γυναίκα μου».

Έστεκαν σε πηγαδάκι στον ήλιο, με τις σκιές τους πλεγμένες μεταξύ τους. Οι άλλοι ταξιδιώτες είχαν φύγει.

«Χαίρομαι πολύ που σας γνωρίζω!» είπε ο Τζέιμς Τέιπερ Πέις.

«Χαίρετε», είπε η Ντόρα.

«Πού είναι η βαλίτσα σου;» είπε ο Πολ.

«Θεέ μου!» είπε η Ντόρα κι έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Είχε αφήσει τη βαλίτσα στο τρένο.

«Την άφησες στο τρένο;» είπε ο Πολ.

Η Ντόρα κατένευσε άλαλη.

«Κλασικό, αγαπητή μου», είπε ο Πολ. «Πάμε τώρα στο αυτοκίνητο». Σταμάτησε. «Και το σημειωματάριό μου στη βαλίτσα είναι;»

«Ναι», είπε η Ντόρα. «Χίλια συγγνώμη».

«Θα το βρεις, μην ανησυχείς», είπε ο Τζέιμς στον Πολ.
«Είναι τίμιοι οι άνθρωποι».

«Άλλα λέει η πείρα μου», είπε ο Πολ στεγνά και κοφτά.
«Πάμε τώρα. Γιατί κρατάς έτσι τα χέρια σου;» είπε στην Ντόρα. «Τι κάνεις; Προσεύχεσαι;»

Η Ντόρα είχε ξεχάσει την πεταλούδα. Απομάκρυνε τα ενωμένα χέρια της κολλώντας τον έναν καρπό της στον άλλο κι ανοίγοντας τις παλάμες της σαν λουλούδι. Η πεταλούδα με τα λαμπρά χρώματα αναδύθηκε από μέσα. Διέγραψε έναν κύκλο γύρω τους κι ύστερα φτερούγισε κατά μήκος της ηλιόλουστης αποβάθρας κι έφυγε πετώντας μακριά. Ακολούθησε μια στιγμή ξαφνιασμένης σιωπής.

«Όλο εκπλήξεις είσαι», είπε ο Πολ.

Οι τρεις τους τον ακολούθησαν στην έξοδο.